



MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN HİLE YAPMAYA EĞİLİM DÜZEYLERİNİN TESPİTİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH ON THE LEVELS OF VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS' TENDENCY TOWARD FRAUD

Zeki DOĞAN*

Elif NAZLI**

Kadir GÜLÇİN***

Öz

Günümüzde hile olayı, işletmelerin en önemli sorunlarından biri olmuştur. Çalıştıkları işletmelerde çeşitli şekillerde hile yapanların sayısı ve neden oldukları zararlar da ciddi boyutlara ulaşmış durumdadır. İçerisinde hile barındıran eylemler ise çeşitli kademedeki personel ve yöneticiler tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Sebep olunan bu zararlar da birçok mesleğe (örneğin, muhasebe meslek mensubu) ve bu meslekleri icra eden kişilere olan güvenin azalmasına yol açmaktadır. Meslek yüksekokulu öğrencileri de, bu mesleklerden biri olan muhasebe meslek mensubu olabilecek adaylardan birisidir. Bu çalışmanın temel amacı da, meslek yüksekokulu öğrencilerinin hile yapmaya eğilim düzeylerini tespit etmektir. Bu amaca ulaşabilmek için ise, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde eğitim gören ve muhasebe dersi almış meslek yüksekokulları öğrencilerine yönelik ankete dayalı bir araştırma yapılmıştır. Elde edilen veriler t-testi (Independent-Samples T Test) ve tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) aracılığı ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarının değerlendirilmesi ile de meslek yüksekokulu öğrencilerinin hile yapmaya eğilim düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebede Hile, Hile Yapmaya Eğilim, Meslek Yüksekokulu Öğrencileri.

Abstract

Today, fraud is one of the most important problems for businesses. The number of people involved with fraud in various ways in the businesses by which they are employed, and the harm they caused have reached serious proportions. The activities that contain fraud can be perpetrated by the staff and managers at various levels. These harmful actions may lead to loss of trust in many professions (i.e., professional accountants) and in those who practice those professions. Vocational school students are also such candidates for practicing accounting profession. This study aims to determine the levels of vocational college students' tendency toward fraud. To this end, a questionnaire survey is conducted for vocational school students who had taken accounting courses at Osmaniye Korkut Ata University. The obtained data are analyzed by means of Independent-Samples T-Test and One-way ANOVA. Upon evaluating the analysis results of a questionnaire survey, the findings related to the level of the vocational school students' tendency toward fraud are detected.

Keywords: Fraud in Accounting, Tendency Toward Fraud, Vocational School Students.

1.GİRİŞ

Bir işletmenin iç kontrol yapısı ne kadar güçlü olursa olsun, hile riski her zaman mevcut olmaktadır. Hileyi sifıra indirmenin bir yolu bulunmamaktadır. İnsan unsuru söz konusu oldukça, hile de var olmaktadır. Bu nedenle muhasebe mesleği ile uğraşanların da hile eğiliminde olmaları rastlanılan bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Hile, kurumun veya bir kişinin varlığını haksız bir biçimde kullanma veya üzerine alması olarak tanımlanmasının yanı sıra hile; herhangi bir çalışanın çalıştığı kurumun varlıklarını ve kaynaklarını kasıtlı bir şekilde ele geçirerek veya faydalanarak haksız kazanç elde etmesi şeklinde de tanımlanmaktadır (Gümüş ve Göğebakan, 2016, 21). Muhasebe hilelerinde sorumlu olduğu kabul edilen ve muhasebe meslek mensubu olmaya aday olan meslek yüksekokul öğrencilerinin ise hile yapmaya eğilim düzeylerinin tespit edilmesi ve yapılan hilelerin tespit edilmesi ve önlenmesi için onlara gereken iş etiği ve iş ahlakının verilmesi, sağlanması büyük bir önem taşımaktadır.

Bu çalışmada ise, muhasebede hile kavramı, muhasebe hilelerinin nedenleri ve hile çeşitleri, hilelerde kullanılan yöntemler ve hile yapanların karakteristik özellikleri konusunda teorik açıklamalarda bulunmuş ve muhasebe dersi almış meslek yüksekokul öğrencileri üzerinde bir anket uygulaması yapılarak ankete katılan öğrencilerin, hile yapmaya eğilim düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.MUHASEBEDE HİLE KAVRAMI

Arapça kökenli hile kavramı, Türk Dil Kurumuna göre, birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, alavere dalavere, desise, entrika olarak tanımlanmaktadır

* Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, Öğretim Üyesi, Niğde, zekidogan7@hotmail.com

** Öğr. Gör., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Bahçe MYO, Öğretim Görevlisi, Osmaniye, elifnazli@osmaniye.edu.tr

*** Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, Niğde, kadirgulcin@hotmail.com



(www.tdk.gov.tr:11.03.2018). Genel kabul görmüş bir tanımı olmayan hile kavramını çok çeşitli şekillerde tanımlamak mümkündür. 240 numaralı Uluslararası Denetim Standardı'nda (UDS) yolsuzluk ve hile kelimesi; yönetim kademesindeki bir ya da birden fazla çalışanın bilgileri kasıtlı olarak saklaması ya da haksız kazanç sağlaması olarak açıklanmıştır (Şengür, 2010, 4).

Muhasebe bilimine göre hile; işletmenin kayıt, belge ve hesaplarının belirli faydalar sağlamak ve başkalarını yanıltacak şekilde bilgi sunmak amaçlı gerçeği gizleyerek düzenlenmesi ve tahrif edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Anuk, 2015, 55). Daha ayrıntılı olarak açıklanırsa, bir veya birden fazla kişinin yasadışı, adil olmayan menfaat elde etmek için kayıtların, belgelerin manipülasyonuna, tahrifatına; varlıkların eksik ya da adil olmayan tahsisine; kayıtlardaki veya belgelerdeki işlemlerin bilerek unutulmasına; muhasebe politikalarının yanlış uygulanmasına neden olan kasti davranışları olarak tanımlanmaktadır (Dönmez ve Çavuşoğlu, 2015, 36). Bir başka ifade ile muhasebe hilesi; kayıt düzenlerinin, hesap işleyişlerinin, vergi, muhasebe ilke ve hükümlerine aykırı olarak tutulması olarak tanımlanmaktadır. Muhasebenin bilgi üretim aşamalarında sonuçları kendi lehlerine çevirme amaçlı başvuru muhasebe hileleri, bilgi üretim aşamalarında ilgili veya ilgisiz başka faaliyetler ile sonucun fayda etkisini artırmak veya gizleme amaçlı desteklenmektedir (Özçelik v.d., 2017, 200).

Genel olarak hile kavramında yer alan unsurlar aşağıdaki gibidir (Demir, 2014, 22):

- Hile, hileyi yapan tarafından gizlice gerçekleştirilen bir eylemdir.
- Hile eyleminde, hilekârın kendisine çıkar sağlama esası vardır.
- Kesinlikle tartışmasız kasıt unsuru vardır.
- Hile mağduru bir şekilde aldatılır.
- Her durumda hile eyleminden mağdur kişi veya kurum zarar görür.

Yukarıda yapılan tanımlarda da görüldüğü gibi hile olayında göze çarpan durumlar, bilerek kasıtlı olarak yapmak, karşı taraftaki gerçek ya da tüzel kişiyi aldatıp mağdur etme şeklinde görülmektedir. Bunun sonucu olarak, mali tablolarda olması gereken vergi matrahını kendi lehine düzenleme gibi hile eğilimleri sonuçta ülke ekonomisine ciddi zararlar vermektedir. Bu sebeple muhasebede karşılaşılan hile olayı çok iyi gözlemlenip analiz edilmeli ve gerekli önlemler çıkan sonuçlara göre güncellenerek tekrar yenilenmelidir

Tüm bu açıklamalardan sonra muhasebede hileye başvurmadaki genel amaçlar ise şu şekilde sıralanabilir (Yardımcıoğlu v.d., 2014, 178):

- Zimmetlerin gizlenmesi,
- Ortakların birbirini yanıltma istekleri,
- Daha az kâr dağıtma isteği,
- Yolsuzlukların gizlenmesi,
- Hak edilmeyen teşviklerden yararlanma isteği,
- Vergi kaçırma düşüncesi'dir.

3. MUHASEBE HİLELERİNİN NEDENLERİ VE HİLE ÇEŞİTLERİ

Muhasebede hileye başvurma nedenlerinden en önemlisi vergi kaçırma olayıdır. İşletmeler az olan giderlerini yüksek, yüksek olan gelirlerini az göstererek, daha az vergi ödeme yoluna başvurabilirler. Bu durum, devletin en önemli gelir kaynağı olan vergi gelirlerini negatif yönde etkileyerek ve devletin büyük zararlara uğramasına neden olabilmektedir. İşletme yönetim kademesi tarafından yapılan muhasebe hilelerinin temel amacı, işletmenin mali durumunu olduğundan daha kötü ya da daha iyi göstermektir (Bulca ve Yeşil, 2014, 52). İşletmeler bu amacı gerçekleştirmek için, vergisel konulardaki ödememe sebebi ile kendilerini olduğundan daha kötü gösterme şeklinde mali tablolarda hileye başvurabilirler. Bu bakımdan hileli mali tablo yapılmasındaki nedenler ise aşağıdaki gibi sıralanabilir (Demir, 2014, 24):

- İşletmelerin daha önceden hedeflenmiş olan gelirlerine ulaşmak,
- Kredi almalarını engelleyecek problemleri çözümlenmek,
- Daha fazla zaman imkânı sağlamak,
- Hisse satışı yoluyla yatırımcıları cesaretlendirmek,
- Artan hisse başına kazanç veya ortaklık kârı yararlarını arttırmak, artan kâr payı ödemeleri sağlamak,
- Olumsuz piyasa algılamalarını gidermek,



- Finansman taahhütlerine uyumu sağlamak,
- Belirlenmiş işletme hedeflerine ulaşmış gibi göstermek,
- Yöneticilerin performansla ilgili ikramiye alma isteği'dir.

Hilenin nedenleri dışında hile çeşitlerini sınıflandırmakta önemlidir. Muhasebede yapılan hileler, menfaat sağlamayı amaçlamasından dolayı uygulamada çok farklı türlerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; çalışan hileleri, yönetim hileleri, yatırım hileleri, satıcı hileleri, müşteri hileleridir(Bozkurt, 2009). İşletmelerde çalışanlar ve tepe yönetimi tarafından yapılabilecek hilelere, aşağıdaki gibi çeşitli örnekler verilebilir(Yıldız ve Baskan, 2014, 3):

- Çalışanların yapılan para tahsilatlarını kayıtlara yansıtmadan kendi zimmetlerine geçirmesi(Çalışanlar tarafından yapılan hile),
- İşletmelerin ilgili buldukları banka kayıtları ile oynayarak parasal yarar sağlaması(Çalışanlar tarafından yapılan hile),
- İşletme yönetimi, kredibilitesini artırmak, borsada hisse senedi fiyatlarını yükseltmek, hisse başına kâr artırmak, işletmenin toplumdaki değerini artırmak(Tepe yönetimi tarafından yapılan hile).

4. MUHASEBE HİLELERİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

Muhasebede yapılan hileler, hileye başvuruların kendi lehlerine yarar sağlamayı amaç edindiğinden gerçekte çok değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadır. İşletmelerde gözlemlenen muhasebe hileleri ise aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir(Doğan ve Nazlı, 2015, 197; Kirik, 2007, 54; Okay, 2011, 59-70):

- Bilinçli olarak yapılmış hatalar,
- Kayıt dışı işlemler,
- Zamanından önce veya sonra yapılan kayıtlar,
- Uydurma isimlerle hesap açılması,
- Bilançonun maskelenmesi,
- Defter ve belgeleri yok etmek, gizlemek, sahte ve yanıltıcı belge kullanmak veya belge sahtekarlığı.

Bilinçli Olarak Yapılmış Hatalar: Muhasebe hataları bilgisizlik, dikkatsizlik gibi durumlardan ortaya çıkabilir. Muhasebe hataları, kayıt, nakil, unutmama, tekrarlama, bilanço hatalarıdır. Muhasebe hatalarında, hatalar menfaat sağlamak amacıyla kasıtlı olarak yapıldığı durumda bilinçli hataları ortaya çıkarmaktadır(Özçelik v.d., 2017, 202).

Kayıt Dışı İşlemler: Genel olarak, kamunun denetimi dışında kalan her türlü ekonomik işlem olarak açıklanmaktadır. Kayıt dışı işlemlerin kapsamı içine hem yasalarla yasaklanmış ekonomik olaylar, hem de yasalarla yasaklanmadığı halde bilinçli olarak kayıtlara geçirilmeyen, belgelendirilmeyen ekonomik olaylar yer almaktadır. Belirli olaylar, hem ekonomik alanda üretken, hem de tamamen yasal olduğu halde çeşitli nedenlerle kamu otoritelerinden gizlenmektedir. Yapılan bu işlemde amaç; gelir, katma değer ve diğer vergilerden, sosyal güvenlik katkılarını ödemekten, kanunla belirlenmiş yasal düzenlemelerden (asgari ücret, güvenlik standartları vb.) kaçınma şeklinde özetlenerek açıklanmaktadır(Okay, 2011, 59).

Zamanından Önce veya Sora Yapılan Kayıtlar: İşletmede faaliyetlerin, düzenli ve zamanında programlara kaydedilmesi gerekmektedir. Zamanında kayıt yapılmayan işletmeler, muhasebenin raporlama aşamasında ciddi problemleri beraberinde getirmektedir. İşlemden önce veya sonra kayıt nedeniyle doğacak kasıtlı bir hata, düzenlenen mali tablolara göre yatırım yapacak yatırımcıyı, kâr payı alacak hissedarı, işletmenin durumunu değerlendiren kredi verenleri yani işletme ile bağı olan birçok kesimi yanıltacaktır(Özçelik v.d., 2017, 202).

Uydurma İsimlerle Hesap Açılması: Muhasebede yapılan hile yöntemlerinden bir tanesi de, hasılatı gizlemek veya maliyetleri yükseltmek amacıyla başka şahıslar adına uydurma, sahte hesaplar açılmasıdır. Bu hesaplar aracılığı ile işlemler olduklarından farklı şekilde yansıtılmış olur. Bu amaçla açılmış olan uydurma hesaplar daha sonra uygun bir hesapla karşılaştırılarak kapatılır. İşletme yöneticilerinin, işletme hasılatını gizlemek, maliyetleri artırmak amacıyla, gerçek olmayan kişiler adına uydurma, yanıltıcı hesaplar açmasıdır(Özçelik v.d., 2017, 202).

Defter ve Belgeleri Yok Etmek, Gizlemek, Sahte ve Yanıltıcı Belge Kullanmak veya Belge Sahtekarlığı: Sahte belge; gerçek bir işlem durum olmadığı halde, bunlar varmış gibi düzenlenen



belgelerdir. Sahte belgeler; fatura, sevk irsaliyesi, perakende satış vesikası, gider pusulası, ücret bordoları, çek, bono, senet, ödeme kaydedici cihaz fişi gibi belgelerin gerçek bir işlem söz konusu olmadığı halde, bunlar varmış gibi düzenlenen belge türüdür. Yanıltıcı belge ise; gerçek bir işlem veya durum var olması ile birlikte bu işlem ve durumu miktar itibarıyla, gerçeğe aykırı bir şekilde gösteren belgelerdir. Yanıltıcı belge; gerçekte olan bir ticari faaliyeti veya işlemi olduğundan farklı yansıtan belgelerdir (Özçelik v.d., 2017, 203).

Belge sahtekarlığı konusuna ilişkin Türkiye’de gerçekleşen olaylar incelendiğinde, bir konu dikkatleri çekmektedir. Naylon faturaların genellikle işletmelerin muhasebe kayıtlarının arasından çıkması alışılmış bir durum iken, yapılan incelemeler sonucunda bu tür belgelerin halkın vergi iadesi almak için verdiği zarflardan da çıkması ilgi çekicidir. İstanbul Defterdarlığı’nın 1998 yılında yapmış olduğu incelemelerde 19776 ücretlinin toplam 10 trilyon 75 milyar liralık (10.075.000 TL) sahte fatura ve geçersiz fiş vererek 1 trilyon 10 milyar liralık (1.010.000 TL) vergi iadesi aldığı ortaya çıkmıştır. Çalışan sayısı binin üzerinde olan 56 kamu ve özel işletme ile belediyelerdeki toplam 88612 kişinin verdiği vergi iadesi zarflarındaki fiş ve faturaların yüzde 22,32’sinin geçersiz olduğu belirlendi. Bu belgelerden yüzde 67,84’ünün naylon fatura denilen sahte belgelerden oluştuğu tespit edildi. Yine İstanbul Defterdarlığı’nın 1999 yılında yapmış olduğu incelemelerde ise denetlenen 54.108 ücretli arasından 12.039 kişinin verdiği geçersiz belge tutarının 10 trilyon 363 milyar lira (10.363.000 TL) olduğu ortaya çıktı. Bu kişiler geçersiz belgelerle toplam 1 trilyon 45 milyar liralık (1.045.000 TL) vergi iadesi aldılar. Bu belgelerin yüzde 58,12’si naylon faturalardan, yüzde 41,88’i de geçersiz fiş ve belgelerden oluştuğu tespit edilmiştir (Bayraktar, 2007, 31).

Bilanço Maskelenmesi: Bilanço maskelenmesinin amacı, işletmenin ekonomik ve mali durumu ile karlılık ve likiditesiyle ilgili yanlış, yanıltıcı bilgi vermek veya olduğundan farklı bir imaj oluşturmaktır. Bilanço çıkarmak envanter çalışmalarının bir parçası ve son aşaması olduğundan, bilançonun maskelenmesine yönelik işlemler dönem sonunda değerlendirilmesinde gerçekleştirilmektedir (Okay, 2011, 69).

5. HİLE YAPANLARIN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ

ACFE’ nin 2010 yılında yapmış olduğu araştırmalara göre, hileli bir eylem sonucunda yakalanan işletme çalışanlarının aşağıda belirtilen özelliklere sahip oldukları tespit edilmiştir (<http://www.vergi.tc/makaleDetay> 29.05.2018; Pehlivanlı, 2011, 21-22):

- Hile yapan erkekler toplam hile yapanların %66’sını oluşturarak kadınlara göre daha fazla hile yaptıkları ortaya konmuştur.
- Evli insanların bekarlara göre daha fazla hile yaptıkları ve mutlu evlilikleri olduğu raporlanmıştır.
- ACFE raporuna göre hile yapanların %50’ye yakını üniversite mezunları ve lise mezunları olmakla beraber, maddi olarak en büyük zararı ise lisansüstü seviyede eğitim almış kişiler vermektedir.
- Hile yapanların zekâ düzeylerinin yüksek olduğu ya da bu iddiada buldukları bildirilmiştir. Kendilerini çok zeki sanan hilekârlar, sisteme meydan okumak için hile yoluna başvururlar.
- ACFE raporunda, hile yapanların risk alma eğilimli oldukları, risk almaktan kaçınmadıkları ortaya konmuştur.
- Yaş olarak hile yapanların ileri yaşlarda oldukları bildirilmiştir. En çok hile yapan grup 40-50 yaş arası grup olarak tespit edilmiştir, çünkü bu yaş grubu belirli mevkilere ulaşmış ve belirli yetkileri elde etmiştir.
- Hile yapanların, işle ilgili aşırı meraklı ve oldukça azimli çalışanlar oldukları, ilgi düzeylerinin yüksek seviyelerde olduğu gözlemlenmiştir.
- Kurallara uymama eğiliminde olan çalışanların hile yapmaya daha eğilimli olduğu tespit edilmiştir.
- Çalışma koşulları açısından, hile yapanların işte geç saatlere kadar vakit harcadıkları, tatile çıkmaktan kaçındıkları görülmüştür.
- Hile yapanların, kişilik olarak stresli, sinirli ve sorunlu oldukları, kumar, içki ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıkları oldukları saptanmıştır.



- Hile yapanların, diğer kişilere göre daha egoist yapıda buldukları ve kendilerini daha önemli biri gibi gördükleri, üstlerini ve çalışma arkadaşlarını küçümseyici tavırlar takındıkları saptanmıştır.
- Hile yapanların, rahat bir yaşam sürme hırsı olan, pahalı hobileri bulunan, bol para harcama istekleri olan kişiler oldukları tespit edilmiştir.
- Hile yapanların, işletmedeki yerleri araştırıldığında, bu kişilerin işletmenin en güvenilir, en çalışkan kişileri oldukları ortaya konulmuştur.
- Hile yapanların, işletmenin müşterileri ve satıcılarıyla yakın ilişkilerde buldukları saptanmıştır.
- Hile yapanların, geçmişinde işvereni ile problemleri oldukları saptanmıştır.
- Hile yapanların, geçmiş yasal problemleri oldukları saptanmıştır.
- Hile yapanların, sürekli olarak kazancının yetersizliğinden yakındıkları saptanmıştır.
- Hile yapanların, aile sorunları yaşadıkları saptanmıştır.
- Hile yapanların, otorite yokluğundan şikâyet ettikleri saptanmıştır.
- Hile yapanların, başarılı olma yönünde aşırı baskı altında kaldıkları saptanmıştır.

Ayrıca, hile ile ilgili yapılan diğer araştırma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, hile yapan insanların genelde davranışsal açıdan bazı ortak özellikler sergiledikleri de tespit edilmiştir. Tespit edilen bu ortak karakteristik özellikler ise aşağıdaki şekilde sıralanmıştır. Hile yapanlar(Küçük, 2008, 28-30; Alptekin, 2017, 16-17);

- Şahsı çıkarlarına düşkündürler.
- Açgözlüdürler. Her zaman sahip olduklarından fazlasını elde etmek isterler.
- Aşırı kıskançtırlar. Başkalarının sadece işyerindeki başarıları değil, iş dışındaki yaşantılarını da kıskanmaktadır.
- Çok önemli olsun veya olmasın her şeye çabuk sinirlenirler ve hoşgörülerini azdır.
- Hayatta umdukları ideal amaçlarına ulaşamadıklarını düşündüklerinden kendilerini değersiz hissederler.
- İşle ilgili normal bilgi talebine bile karşı çıkar veya isteksiz davranırlar.
- Raporların sunulmasında normal olmayan gecikmelere neden olurlar.
- Sevimli, yardımsever görüntülerinin altında, hoşgörüsüz ve şiddet eğilimli bir kişilik barındırırlar.
- Duygusal ve alıngandırlar. Örneğin, topluluk ortamında söylenen şeyleri kendilerine karşı bir saldırı olarak algırlarlar.
- Kendi kusurları ile ilgili başkalarını suçlu görürler. Hiçbir şey onların hatası değildir, başkalarının hatası nedeniyle kendileri böyle bir sorunla karşı karşıya kalmıştır. Her zaman bir suçlu bulunur.
- Arkadaşları ve ailesini her zaman diğer tanıdıklarından uzak tutmaya çalışırlar.
- Gizlilikten hoşlanırlar. Bu nedenle çalışma masasının veya eşyalarının başkaları tarafından karıştırılmasından hiç hoşlanmazlar, tuhaf gizlilik içindedirler.
- Olaylar hızlı gelişmektedir. Birkaç günde evlenebilir ve evini değiştirebilirler
- Alkole bağımlılıkları giderek artmaktadır.
- Çocuk ve hayvanlara karşı hoşgörüsüz ve şiddete yatkındırlar.
- Başkalarını kontrol etmek için etraflarına tehditler savururlar.
- Giderek kendi içlerine kapanır ve başka personel ile ilişkilerini minimuma indirirler.
- Yaptıkları hilenin ortaya çıkmaması için başkaları tarafından yapılması gereken işleri de ısrarla kendileri üstlenmek isterler.
- Önemli gibi görünmeye çalışır ve diğerlerinin kendisi hakkında daha iyi düşünceye sahip olmalarını arzulamaktadırlar.

6. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin hile yapmaya eğilim düzeylerinin tespitine ilişkin yapılan bu araştırmanın temel amacı; 1- Meslek yüksekokulu öğrencilerinin hile yapmaya eğilim düzeylerini belirlemeye yönelik oluşturulan ifadelere katılma düzeylerinin, 2- Meslek yüksekokulu öğrencilerinin hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesinde, öğrencilerin demografik özelliklerinin bir farklılığa yol açıp açmadığının tespit etmektir.



Bu araştırma, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Bahçe Meslek Yüksekokulu, Düziçi Meslek Yüksekokulu ve Kadirli Meslek Yüksekokulu'nda eğitim gören ve muhasebe dersi almış öğrenciler esas alınarak yapılmıştır.

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla anket yöntemi kullanılmıştır. Veriler, örneklem olarak seçilen meslek yüksekokulu öğrencileri ile karşılıklı olarak görüşülerek yazılı anket sorularına cevap alınmak suretiyle elde edilmiştir. Anket uygulaması ana kütleyi oluşturan, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Bahçe Meslek Yüksekokulu, Düziçi Meslek Yüksekokulu ve Kadirli Meslek Yüksekokulu öğrencilerinden 185 tanesi ile gerçekleştirilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Çalışmada, ankette yer alan her bir soru için ayrı ayrı frekans hesapları yapılmış, bazı sorular arasında çapraz tablo oluşturularak farklılıklar araştırılmıştır. Bununla birlikte, hipotezlerin test edilmesi amacıyla t-testi (Independent-Samples T Test) ve tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) testinden faydalanılmış, elde edilen sonuçlar tablo halinde düzenlenerek anlamlı hale getirilmeye çalışılmıştır.

6.1. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Tablo 1'de yer alan sonuçlara göre, ankete katılan meslek yüksekokulu öğrencilerinin %59,5'nin kadın, %40,5'nin erkek olduğu; % 12,4'nün birinci sınıf, % 87,6'nın ikinci sınıf olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, ankete katılan meslek yüksekokulu öğrencilerinin % 51,9'nun muhasebe ve vergi uygulamaları, % 31,4'nün işletme yönetimi, % 16,8'nin dış ticaret bölümlerinde okumakta olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1. Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

	Sayı	Yüzde(%)
Öğrencilerin Cinsiyetleri		
Kadın	110	59,5
Erkek	75	40,5
Öğrencilerin Sınıfları		
Birinci Sınıf	23	12,4
İkinci Sınıf	162	87,6
Öğrencilerin Bölümleri		
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	96	51,9
İşletme Yönetimi	58	31,4
Dış Ticaret	31	16,8

Tablo 2'de ise, meslek yüksekokulu öğrencilerinin hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili oluşturulan ifadelere katılma düzeyleri ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 2. Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Hile Yapmaya Eğilim Düzeylerinin Belirlenmesi İle İlgili Oluşturulan İfadelere Katılma Düzeylerinin Dağılımı*

	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	○ ← →
--	-----	-----	-----	-----	-----	-------

* Tablo 2'de yer alan ifadeler, Alptekin, M. (2017), *İşletmelerde Muhasebe Hata ve Hilelerinin Önlenmesinde Kurumsal Kaynak Planlaması Sisteminin Kullanımı*, Ankara: Gazi Kitabevi ve Pehlivanlı, D.(2011), *Hile Denetimi ve Metodoloji ve Raporlama*, Beta Yayınları, İstanbul, kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur.



İFADELER	Kesinlikle Katlıyorum	Katlıyorum	Ne Katlıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Her zaman sahip olduklarımdan daha fazlasını elde etmek isterim	60 (32,4)	33 (17,8)	50 (27,0)	41 (22,2)	1 (0,5)	3,59
Şahsi çıkarlarıma düşkün değilim	43 (23,2)	49 (26,5)	46 (24,9)	45 (24,3)	2 (1,1)	3,45
Arkadaşlarım kışkınc olduğumu söylerler	18 (9,7)	37 (20,0)	28 (15,1)	48 (25,9)	54 (29,2)	2,56
Çok önemli olsun veya olmasın her şeye genelde çabuk sinirlenirim	33 (17,8)	36 (19,5)	43 (23,2)	60 (32,4)	13 (7,0)	3,08
Hayatta umduğum ideal amaçlarıma ulaşamadığıma düşündüğümde genelde kendimi değersiz hissedirim	34 (18,4)	74 (40,0)	32 (17,3)	33 (17,8)	12 (6,5)	3,45
Arkadaşlarım sevimli ve yardımsever olduğumu söylerler	45 (24,3)	85 (45,9)	46 (24,9)	6 (3,2)	3 (1,6)	3,87
Arkadaşlarım hoşgörülü biri olduğumu söylerler	43 (23,2)	96 (51,9)	41 (22,2)	3 (1,6)	2 (1,1)	3,93
Duygusal ve alıngan biri olduğumu düşünüyorum	55 (29,7)	55 (29,7)	46 (24,9)	20 (10,8)	9 (4,9)	3,68
Başkalarının hataları nedeniyle genelde hata yaparım	18 (9,7)	33 (17,8)	53 (28,6)	53 (28,6)	28 (15,1)	2,80
Arkadaşlarımı genelde diğer tanıdıklarımın uzak tutmaya çalışırım	9 (4,9)	14 (7,6)	21 (11,4)	98 (53,0)	43 (23,2)	2,20
Ailemi genelde diğer tanıdıklarımın uzak tutmaya çalışırım	28 (11,5)	18 (9,7)	28 (15,1)	69 (37,3)	42 (22,7)	2,59
Çalışma masamın ve eşyalarımın başkaları tarafından karıştırılmasından hiç hoşlanmam	64 (34,6)	60 (32,4)	29 (15,7)	24 (13,0)	8 (4,3)	3,77
Gizlilikten hoşlanırım	65 (35,1)	72 (38,9)	29 (15,7)	9 (4,9)	10 (5,4)	3,90
Birkaç gün içinde ani bir karar verip ev değiştirebilirim	30 (16,2)	36 (19,5)	45 (24,3)	40 (21,6)	34 (18,4)	2,93
Birkaç gün içinde ani bir karar verip evlenebilirim	26 (14,1)	25 (13,5)	32 (17,3)	48 (25,9)	54 (29,2)	2,61
Çocuklara karşı hoşgörülüydüm	95 (51,4)	68 (36,8)	12 (6,5)	8 (4,3)	2 (1,1)	4,30
Hayvanlara karşı hoşgörülüydüm	81 (43,8)	75 (40,50)	18 (9,7)	3 (1,6)	8 (4,3)	4,18
Alkole karşı bağımlılığım vardır	8 (4,3)	8 (4,3)	23 (12,4)	56 (30,3)	90 (48,6)	1,90
Başkalarını kontrol etmek için genelde etrafımdakilere bağırım	6 (3,2)	15 (8,1)	39 (21,1)	62 (33,5)	63 (34,1)	2,14
Genel olarak içime kapanır ve başka arkadaşlarımla ilişkimi minimum düzeye indiririm	38 (20,5)	47 (25,4)	37 (20,0)	49 (26,5)	14 (7,6)	3,23
Genel olarak önemli biri gibi görünmeye çalışırım	12 (6,5)	29 (15,7)	59 (31,9)	56 (30,3)	29 (15,7)	2,68
Arkadaşlarımın benim hakkımda daha iyi düşünmeye sahip olmaları için çabalarım	24 (13,0)	59 (31,9)	28 (15,1)	59 (31,9)	15 (8,1)	3,10
Arkadaşlarım tarafından yapılması gereken işleri de onlar adına ısrarla kendim yapmaya çalışırım	14 (7,6)	27 (14,6)	48 (25,9)	72 (38,9)	24 (13,0)	2,64
Risk almayı severim	42 (22,7)	77 (41,6)	40 (21,6)	22 (11,9)	4 (2,2)	3,69
Kurallar zaman kaybettiği için sevmem, kestirmeden gitmeyi tercih ederim	27 (14,6)	40 (21,6)	60 (32,4)	51 (27,6)	7 (3,8)	3,15
Mezuniyet sonrası bir işletmede sadece üst	46	58	61	17	3	3,68



düzyer görevlerde bulunmak isterim	(24,9)	(31,4)	(33,0)	(9,2)	(1,6)	
Meraklı bir kişiliğe sahibim	56 (30,3)	99 (53,5)	14 (7,6)	13 (7,0)	3 (1,6)	4,02
Mezuniyet sonrası lüks bir hayat yaşamayı istiyorum	43 (23,2)	46 (24,9)	73 (39,5)	20 (10,8)	3 (1,6)	3,57

(Hesaplanan ortalamalar, 4.25 - 5=Kesinlikle Katılıyorum, 3.25 - 4.24=Katılıyorum, 2.25 - 3.24=Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 1.25 - 2.24= Katılmıyorum, 1.24'e kadar=Kesinlikle Katılmıyorum, şeklinde değerlendirmeye alınmıştır.)

Meslek yüksekokulu ğrencilerinin, hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili oluşturulan ifadelerden;

"Her zaman sahip olduklarımdan daha fazlasını elde etmek isterim" ifadesine (ortalama 3,59 ile) "Katılıyorum",

"şahsi ıkarlarıma düşkün değilim" ifadesine (ortalama 3,45 ile) "Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum",

"Arkadaşlarım kıskanç olduğumu söylerler" ifadesine (ortalama 2,56 ile) "Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum",

"ok önemli olsun veya olmasın her şeye genelde çabuk sinirlenirim" ifadesine (ortalama 3,08 ile) "Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum",

"Hayatta umduğum ideal amaçlarıma ulaşamadığımı düşündüğümde genelde kendimi değersiz hissederim" ifadesine (ortalama 3,45 ile) "Katılıyorum",

"Arkadaşlarım sevimli ve yardımsever olduğumu söylerler" ifadesine (ortalama 3,87 ile) "Katılıyorum",

"Arkadaşlarım hoşgörülü biri olduğumu söylerler" ifadesine (ortalama 3,93 ile) "Katılıyorum",

"Duygusal ve alingan biri olduğumu düşünüyorum" ifadesine (ortalama 3,68 ile) "Katılıyorum",

"Başkalarının hataları nedeniyle genelde hata yaparım" ifadesine (ortalama 2,80 ile) "Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum",

"Arkadaşlarımı genelde diğer tanıdıklarımdan uzak tutmaya çalışırım" ifadesine (ortalama 2,20 ile) "Katılmıyorum",

"Ailemi genelde diğer tanıdıklarımdan uzak tutmaya çalışırım" ifadesine (ortalama 2,59 ile) "Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum",

"alışma masamın ve eşyalarımın başkaları tarafından karıştırılmasından hiç hoşlanmam" ifadesine (ortalama 3,77 ile) "Katılıyorum",

"Gizlilikten hoşlanırım" ifadesine (ortalama 3,90 ile) "Katılıyorum",

"Birkaç gün içinde ani bir karar verip ev değiştirebilirim" ifadesine (ortalama 2,93 ile) "Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum",

"Birkaç gün içinde ani bir karar verip evlenebilirim" ifadesine (ortalama 2,61 ile) "Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum",

"ocuklara karşı hoşgörülüyümdür" ifadesine (ortalama 4,30 ile) "Kesinlikle Katılıyorum",

"Hayvanlara karşı hoşgörülüyümdür" ifadesine (ortalama 4,18 ile) "Katılıyorum",

"Alkole karşı bağımlılığım vardır" ifadesine (ortalama 1,90 ile) "Katılmıyorum",

"Başkalarını kontrol etmek için genelde etrafımdakilere bağırırım" ifadesine (ortalama 2,14 ile) "Katılmıyorum",

"Genel olarak içime kapanır ve başka arkadaşlarımla ilişkimi minimum düzeye indiririm" ifadesine (ortalama 3,23 ile) "Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum",

"Genel olarak önemli biri gibi görünmeye çalışırım" ifadesine (ortalama 2,68 ile) "Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum",

"Arkadaşlarımın benim hakkımda daha iyi düşünceye sahip olmaları için çabalarım" ifadesine (ortalama 3,10 ile) "Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum",

"Arkadaşlarım tarafından yapılması gereken işleri de onlar adına ısrarla kendim yapmaya çalışırım" ifadesine (ortalama 2,64 ile) "Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum",



“Risk almayı severim” ifadesine (ortalama 3,69 ile) “Katılıyorum”,

“Kurallar zaman kaybettirdiği için sevmem, kestirmeden gitmeyi tercih ederim” ifadesine (ortalama 3,15 ile) “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum”,

“Mezuniyet sonrası bir işletmede sadece üst düzey görevlerde bulunmak isterim” ifadesine (ortalama 3,68 ile) “Katılıyorum”,

“Meraklı bir kişiliğe sahibim” ifadesine (ortalama 4,02 ile) “Katılıyorum”,

“Mezuniyet sonrası lüks bir hayat yaşamayı istiyorum” ifadesine (ortalama 3,57 ile) “Katılıyorum”, şeklinde cevap verdikleri tespit edilmiştir.

Yukarıdaki sonuçlar incelendiğinde, ankete katılan meslek yüksekokulu öğrencilerinin hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi için oluşturulan ifadelerden; “her zaman sahip olduğumdan daha fazlasını elde etmek isterim”, “arkadaşlarım sevimli ve yardımsever olduğumu söylerler”, “arkadaşlarım hoşgörülü biri olduğumu söylerler”, “duygusal ve alıngan biri olduğumu düşünüyorum”, “çalışma masamın ve eşyalarımın başkaları tarafından karıştırılmasından hiç hoşlanmam”, “gizlilikten hoşlanırım”, “çocuklara karşı hoşgörülüyümdür”, “hayvanlara karşı hoşgörülüyümdür”, “risk almayı severim”, “mezuniyet sonrası bir işletmede sadece üst düzey görevlerde bulunmak isterim”, “meraklı bir kişiliğe sahibim”, “mezuniyet sonrası lüks bir hayat yaşamayı istiyorum” ifadelerine çoğunlukla “katıldıkları” tespit edilmiştir.

Bununla birlikte, meslek yüksekokulu öğrencilerinin, “arkadaşlarımı genelde diğer tanıdıklarımın uzak tutmaya çalışırım”, “alkole karşı bağımlılığım vardır”, “başkalarını kontrol etmek için genelde etrafımdakilere bağırırım” ifadelerine ise “katılmadıkları”, diğer kalan ifadeler ise “ne katılıyorum ne katılmıyorum” şeklinde cevap vererek görüş belirtmekten kaçındıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, ankete katılan meslek yüksekokulu öğrencilerinin; cinsiyetine, sınıflarına ve bölümlerine göre hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili oluşturulan ifadeler katılma düzeyleri arasında bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek için hipotezler oluşturulmuş ve uygulanan t-testi (Independent-Samples T Test) ve tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) testi analizi sonucu elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Hipotezler:

H1a: Meslek yüksekokulu öğrencilerinin, **cinsiyetlerine göre** hile yapmaya eğilim düzeylerini belirlemeye yönelik oluşturulan ifadeler katılma düzeyleri arasında fark vardır.

H1b: Meslek yüksekokulu öğrencilerinin, **sınıflarına göre** hile yapmaya eğilim düzeylerini belirlemeye yönelik oluşturulan ifadeler katılma düzeyleri arasında fark vardır.

H1c: Meslek yüksekokulu öğrencilerinin, **bölümlerine göre** hile yapmaya eğilim düzeylerini belirlemeye yönelik oluşturulan ifadeler katılma düzeyleri arasında fark vardır.

Tablo 3. Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin, Demografik Özelliklerine Göre Hile Yapmaya Eğilim Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Oluşturulan İfadelere Katılma Düzeylerinin Değişimi

	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Öğrencilerin Cinsiyetleri					
Kadın	110	2,79	0,380	0,855	0,119
Erkek	75	2,70	0,445		
Öğrencilerin Sınıfları					
Birinci Sınıf	23	2,84	0,312	1,735	0,290
İkinci Sınıf	162	2,75	0,421		
Öğrencilerin Bölümleri					
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	96	2,80	0,356	2,518	0,019
İşletme Yönetimi	58	2,76	0,418		
Dış Ticaret	31	2,62	0,518		



Tablo 3'te görüldüğü üzere, meslek yüksekokulu öğrencilerinin, **cinsiyetlerine göre** hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili oluşturulan ifadelere katılma düzeyleri arasında bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek için yapılan t-testi (Independent-Samples T Test) analizinden elde edilmiş ortalama puanlar; erkek öğrenciler için 2,70 puan, kadın öğrenciler için ise, 2,79 puan olarak bulunmuştur. $p=0,119$ değeri $p>0,05$ olduğu için, meslek yüksekokulu öğrencilerinin **cinsiyetlerine göre** hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili oluşturulan ifadelere katılma düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir fark olmadığı tespit edilmiş ve bu nedenle de **H1a** hipotezi reddedilmiştir.

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin, **sınıflarına göre** hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili oluşturulan ifadelere katılma düzeyleri arasında bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek için yapılan t-testi (Independent-Samples T Test) analizinden elde edilmiş ortalama puanlar ise; birinci sınıf öğrenciler için 2,84 puan, ikinci sınıf öğrenciler için 2,75 puan, olarak bulunmuştur. $p=0,290$ değeri $p>0,05$ olduğu için, meslek yüksekokulu öğrencilerinin **sınıflarına göre** hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili oluşturulan ifadelere katılma düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir fark olmadığı tespit edilmiş ve bu nedenle de **H1b** hipotezi reddedilmiştir.

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin, **bölgelerine göre** hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili oluşturulan ifadelere katılma düzeyleri arasında bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek için yapılan varyans (One-Way ANOVA) analizinden almış oldukları ortalama puanlar da; muhasebe ve vergi uygulamaları bölümü öğrencileri için 2,80 puan, işletme yönetimi bölümü öğrencileri için 2,76 puan, dış ticaret bölümü öğrencileri için 2,62 puan olarak bulunmuştur. $p=0,019$ değeri $p<0,05$ olduğu için, meslek yüksekokulu öğrencilerinin **bölgelerine göre** hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili oluşturulan ifadelere katılma düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir fark olduğu tespit edilmiş ve bu nedenle de **H1c** hipotezi kabul edilmiştir. Bu fark, öğrencilerin bölgelerine göre gelecekteki meslek hedeflerine ve muhasebe mesleğine bakış açılarının farklı olmasından kaynaklanmış olabilmektedir. Örneğin muhasebe ve vergi uygulama bölümü öğrencilerinin hedeflerinde muhasebe ile ilgili bir kariyer planı ve muhasebe mesleğinin inceliklerini öğrenme isteği, dış ticaret bölümü öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmektedir.

7. SONUÇ VE DEĞERLENME

Çalışanların kurumlarına hile yoluyla verdikleri zararlar düşünüldüğünde çok ciddi boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. Yapılan hilelerde sorumluluğu bulunanlar; işletme sahipleri, işletme yöneticileri, iç denetçiler, muhasebe meslek mensupları, işletme çalışanları gibi guruplar şeklinde sınıflandırılabilir. Bu guruplara girmeye aday olan meslek yüksekokul öğrencilerinin hile yapmaya eğilim düzeylerinin tespit edilmesi ve yapılan hilelerinin önlenmesi, onlara gereken iş etiği ve iş ahlakının verilmesi, geleceğin dürüst işletme sahipleri, işletme yöneticileri, iç denetçiler, muhasebe meslek mensupları, işletme çalışanları gibi gurupların yetiştirilmesi amacı ile büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, özellikle son yıllarda artan hile olayları ile birlikte meslek yüksekokul öğrencilerinin hile yapmaya eğilim düzeylerini belirlenmesine yönelik bir araştırma yapılmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda, meslek yüksekokul öğrencilerinin hileye eğilim düzeylerinin belirlenmesine yönelik oluşturulan ifadelere katılma düzeyleri, verdikleri cevapların ortalamasına göre; "her zaman sahip olduklarımdan daha fazlasını elde etmek isterim", "arkadaşlarım sevimli ve yardımsever olduğumu söylerler", "arkadaşlarım hoşgörülü biri olduğumu söylerler", "duygusal ve alıngan biri olduğumu düşünüyorum", "çalışma masamın ve eşyalarımın başkaları tarafından karıştırılmasından hiç hoşlanmam", "gizlilikten hoşlanırım", "çocuklara karşı hoşgörülüüyümdür", "hayvanlara karşı hoşgörülüüyümdür", "risk almayı severim", "mezuniyet sonrası bir işletmede sadece üst düzey görevlerde bulunmak isterim", "meraklı bir kişiliğe sahibim", "mezuniyet sonrası lüks bir hayat yaşamayı istiyorum" ifadelerine çoğunlukla "katıldıkları" tespit edilmiştir.

Bununla birlikte çalışmada, meslek yüksekokulu öğrencilerinin; cinsiyetleri, devam ettikleri sınıfları ve bölgeleri gibi özellikleri açısından, oluşturulan hipotezlerin, t-testi (Independent-Samples T Test) ve tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) testi analiz edilmesi sonucu, ankete katılan meslek yüksekokulu öğrencilerinin hile yapmaya eğilim düzeylerini belirlemeye yönelik oluşturulan ifadelere katılma düzeyleri arasında herhangi bir farkın olup olmadığı araştırılmış ve araştırma sonucunda;

- Cinsiyetlerine göre bir farkın olmadığı,
- Sınıflarına göre bir farkın olmadığı,
- Bölgelerine göre bir farkın olduğu, tespit edilmiştir.



Genel olarak bakıldığında, meslek yüksekokulu öğrencilerinin; cinsiyetlerine ve sınıflarına göre hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili oluşturulan ifadeler katılma düzeyleri arasında bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Farklılığa rastlamamasının nedeni olarak, ankete katılan meslek yüksekokulu öğrencilerinin aynı demografik özellikleri taşıması gösterilebilir. Diğer taraftan, meslek yüksekokulu öğrencilerinin; bölümlerine göre hile yapmaya eğilim düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili oluşturulan ifadeler katılma düzeyleri arasında bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Bu fark, öğrencilerin bölümlerine göre muhasebe mesleğine bakış açılarının farklı olmasından kaynaklanmış olabilmektedir.

Hile yapanların genel karakteristik özellikleri arasında bulunan(ortalama değerleri 2.25'den büyük bulunan ifadeler değerlendirmeye alınmıştır);

- Her zaman sahip olduklarından daha fazlasını elde etmek isterler,
- Çok önemli olsun veya olmasın her şeye genelde çabuk sinirlenirler,
- Hayatta umduğu ideal amaçlarına ulaşamadığını düşündüğünde genelde kendini değersiz hissederler,
- Duygusal ve alıngandılar,
- Başkalarının hataları nedeniyle genelde hata yaptıklarını düşünürler,
- Ailelerini genelde diğer tanıdıklarından uzak tutmaya çalışırlar,
- Çalışma masaları ve eşyalarının başkaları tarafından karıştırılmasından hiç hoşlanmazlar,
- Gizlilikten hoşlanırlar,
- Birkaç gün içinde ani bir karar verip ev değiştirebilirler,
- Birkaç gün içinde ani bir karar verip evlenebilirler,
- Genel olarak içine kapanır ve başka arkadaşları ile ilişkilerini minimum düzeye indirirler,
- Genel olarak önemli biri gibi görünmeye çalışırlar,
- Arkadaşlarının kendisi hakkında daha iyi düşünceye sahip olmaları için çabalarlar,
- Arkadaşları tarafından yapılması gereken işleri de onlar adına ısrarla kendileri yapmaya çalışırlar,
- Risk almayı severler,
- Kurallar zaman kaybettirdiği için sevmezler, kestirmeden gitmeyi tercih ederler,
- Mezuniyet sonrası bir işletmede sadece üst düzey görevlerde bulunmak isterler,
- Meraklı bir kişiliğe sahiptirler,
- Mezuniyet sonrası lüks bir hayat yaşamayı isterler, gibi özelliklere meslek yüksekokulu öğrencilerinin sahip olduğu gözlenmiştir.

Bu sonuçlara göre, meslek yüksekokulu öğrencilerinin hile yapmaya eğilimli olduğunu gösteren bazı özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Ancak, yine de öğrencilerin hile yapanlarda görülen karakteristik bazı özelliklere ilişkin oluşturulan ifadeler katıldıklarına ve görüş belirtmekten kaçınmaya yönelik cevaplar vermesi, öğrencilerin kesin olarak hile yapacakları anlamına gelmemektedir. Bu özelliklerin çoğunluğunu taşıyan, yine de iş hayatında hileye başvurmeyen, başarılı ve dürüst kalabilen çok sayıda çalışanın da bulunduğu unutulmamalıdır. Burada önemli olan öğrencilere gereken iş ahlakı ve iş etiği kurallarının iyi öğretilmesi ve benimsenmesidir. Bununla birlikte, bu çalışmada elde edilen bulgular sadece bir üniversiteye bağlı meslek yüksekokullarında öğrenimini devam eden öğrencilerden elde edilen anket verileriyle sınırlıdır. Bu nedenle, elde edilen sonuçların genelleştirilmesi doğru değildir. Dolayısıyla, elde edilen bulguların genelleştirilebilmesi için anketin değişik üniversitelerde öğrenimine devam eden meslek yüksekokulu öğrencileri üzerinde yapılması tarafımızca önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alptekin, Müjder (2017). *İşletmelerde Muhasebe Hata ve Hilelerinin Önlenmesinde Kurumsal Kaynak Planlaması Sisteminin Kullanımı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Anuk, Ö. Seçkin (2015). *Muhasebe Hata ve Hileleri ile Muhasebe Mesleğinde Etik*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayraktar, Ahmet (2007). *Türkiye'de Muhasebe Hileleri Tarihi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulca, Handan ve Yeşil, Tolga (2014). Bağımsız Denetim Standartlarının Muhasebede Hile Kavramına Yaklaşımı. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, S. 2, s. 47-58.
- Bozkurt, Nejat (2009). *İşletmelerin Kara Deliği Hile Çalışan Hileleri*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.



- Doğan, Zeki ve Nazlı, Elif (2015). Muhasebede Hata ve Hilelerin Önlenmesinde İşletme Yöneticilerinin Sorumluluğunun Tespitine Yönelik Bir Araştırma. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 4, s. 195-212.
- Dönmez, Adnan ve Çavuşoğlu, Kürşad (2015). Hilelerin Ortaya Çıkarılması Bakımından Bağımsız Denetim ile Adli Muhasebenin Karşılaştırılması. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, S. 3, s. 34-67.
- Demir, Mehmet (2014). *Benford Yasası ve Hile Denetiminde Kullanılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gümüş, U. Tolga ve Göğebakan, Hatice (2016). Muhasebe Hata ve Hileleri İle Muhasebe Mesleğinde Etik, Aydın İlinde Muhasebeciler Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, S. 3, s. 12-27.
<http://www.vergi.tc/makaleDetay>.
- Kirik, Zafer (2007). *Muhasebe Hata ve Hileleri ile Muhasebe Mesleğinde Etik: Afyonkarahisar'da Muhasebeciler Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçük, İsmail (2008). *Finansal Raporlamada Hile, Manipülasyonlar ve Önlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Okay, Suat (2011). *Muhasebe Hata ve Hilelerinin Meslek Etiği Açısından İrdelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Özçelik, Hakan, Aracı, N. Özlem ve Keskin, Serkan (2017). Muhasebe Hata ve Hileleri: Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 29, s. 197-214.
- Pehlivanlı, Davut (2011). *Hile Denetimi ve Metodoloji ve Raporlama*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Yardımcıoğlu, Mahmut, Koca, Nurettin, Günay, Yahya ve Kocamaz, Hilal (2014). Yolsuzluk Muhasebe Hileleri ve Örnekleri. *KSÜ İİBF Dergisi*, S. 2, s. 171-187.
- Yıldız, Ekrem ve Başkan, Tuba (2014). Muhasebe Hilelerinin Önlenmesinde Kullanılan Araçlar: BİST Şirketleri Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. 62, s. 1-18.
www.tdk.gov.tr
www.gib.gov.tr